

(čl. 278 obch. zák.), o jejichž jednání se předpokládá, že se řídí zásadou víry a věrnosti. Odvolací soud schvaluje proto právní názor odvolacího soudu, že žalovaná za zjištěného stavu věci nemůže se dovolávat výhody, která podle toho, co uváděno, poskytnuta jí byla za předpokladu, že povinnosti své závčas splní, neboť v obchodním životě není obvykle poskytována výhody dlužníkům líným anebo dokonce takovým, kteří bezdůvodně odepírají plnění.

Čís. 5453.

Nárok ze zkrácení přes polovici obecné ceny lze uplatňovati i námitkou proti žalobě o plnění. Námitka není vyloučena již tím, že postižený smluvník o pravé ceně vědět musil, aniž tím, že byl srozuměn s ujednanou cenou proto, že byla tehdy běžná a předmět smlouvy se tak cenil.

(Rozh. ze dne 11. listopadu 1925, Rv II 505/25.)

Co do předchozího děje poukazuje se na rozhodnutí čís. sb. 4332. Odvolací soud poté vyhověl částečně odvolání a změnil napadený rozsudek v tom směru, že žalovaní jsou povinni splnit smlouvu jen tehdy, zaplatí-li jim žalobce na kupní cenu 7.622 Kč 40 h. Důvody: Jest prokázáno, že smlouva byla právoplatně uzavřena a zbývá proto zabývat se jen výtkou, že první soudce po právní stránce věc mylně posoudil, upřev žalovaným právo na námitku zkrácení nad poloviční cenu proto, ježto jim pravá cena byla známou (§ 935 obč. zák.). Jest ovšem spornou otázka, zda tohoto právního prostředku možno použiti i ve formě námitky proti žalobě na splnění smlouvy, když obč. zákon sám o způsobu, jak nárok ten má býti uplatňován, se nezmiňuje. Odvolací soud má však za to, že i tento způsob uplatňování nároku pro ono zkrácení je přípustným, když i při jiných podobných právních ústavech, na př. při správě, jejímž následkem je rovněž zrušení smlouvy (§ 922 obč. zák. a násl.) jest všeobecně uznán, ač o způsobu uplatňování se občanský zákon před vydáním dílčích novel rovněž nezmiňoval. Otázka ta však souvisí s druhou spornou otázkou, zda námitku zkrácení nad poloviční cenu možno činiti i před splněním smlouvy. Pro záporný názor svědčí slova §u 934 obč. zák. »gegeben hat« a »an dem gemeinen Werte erhalten hat«. Nelze však nicméně ulpěti na tomto slovném znění zákona, nýbrž nutno se zabývat i logickým výkladem tohoto ustanovení. Chtělo zkrácenému přispěti na pomoc tím, že mu vyhradilo právo, pevně uzavřenou smlouvu zrušiti, prokáže-li zákonem žádané podmínky. Ale jaká by to byla ochrana, kdyby zkrácený musil napřed smlouvu splniti a pak teprve měl právo samostatnou žalobou se domáhati zrušení téže smlouvy a obnovení původního stavu. Mezitím se mohl odpůrce státi insolventním, znemožniti navrácení v předešlý stav a zkráceného o jeho ochranu vůbec připraviti. Před splněním smlouvy byl by zkrácený bezbranným. To by neodpovídalo ani praktičnosti, ani hospodárnosti, vedlo by ke zbytečným komplikacím a útratám sporu a činilo by ochranu zkráceného problematickou. A možno-li činiti námitku zkrácení nad polovici pravé ceny již před splněním smlouvy, nelze pochybovati o tom, že možno tak

činiti i námitkou proti žalobě o plnění, poněvadž není rozumných důvodů, jež by tomu bránily. Tohoto názoru je nejen nauka, nýbrž i judikatura. Tak praví Hasenöhrl Oblig. Recht II. str. 429: »Im Prozesswege kann die Aufhebung des Vertrages sowohl mittels Klage als auch durch Erhebung einer Einrede gegen die Klage auf Erfüllung begehrt werden«. Krasnopolski: Oblig. Recht str. 148 praví: »Der Ausspruch wegen Verkürzung über die Hälfte kann, obzwar dies in der Praxis strittig ist, auch excipiendo gegen die Klage auf Erfüllung geltend gemacht werden«. Totěž opakuje na str. 150, kde mluví o promlčení tohoto práva. Krainz: System (V. vyd. II. sv. str. 142) rovněž praví: »Die Wirkung der Verkürzung besteht in der mit der Klage oder Einrede geltend zu machenden Aufhebung des Geschäftes...«. Stubenrauch § 935 str. 125 bod 6. uvádí: »Nach Verlauf dieser Zeit (promlčecí doba) kann dieses Recht auch nicht im Wege der Einrede mehr geltend gemacht werden«. Rovněž souhlasí Unger: Priv. Recht 2. str. 493 poznámka 2, 495 pozn. 7. a 503, pozn. 24. Rozh. nejv. soudu Gl. U. č. 1992, 4485. Za tohoto stavu jsou proto žalovaní oprávněni uplatňovati zkrácení pod polovici pravé ceny námitkou proti žalobě a mohou na základě toho žádati zrušení smlouvy, prokáží-li, že dle smlouvy by neobdrželi ani polovici toho, co druhé straně v obecné ceně jsou povinni dodati (§ 934 obč. zák.). Obecnou cenou rozumí se dle Šu 305 obč. zák. odhadní cena věci dle užitku, jež s ohledem na dobu a místo obvykle a všeobecně skýtá. Cena ta se stanoví, jak z Šu 304 obč. zák. plyne, soudním odhadem, jenž ohledně nemovitostí je zevrubně upraven odhadním řádem ze dne 25. července 1897, čís. 175 ř. zák. Soudní znalci odhadli prodané podíly bez břemen na 7822 Kč 40 h. Žalobce tvrdí sám, že mu byly prodány bez břemen, a v žalobním žádání se skutečně domáhá bezbřemenného přenesení vlastnického práva k podílům těm, takže obecná hodnota jich činí tolik, kolik znalci stanovili, t. j. 7822 Kč 40 h. Žalobce ujednal však kupní cenu pouze 3000 Kč, tedy ani ne polovici a zkrátil proto žalované více než o polovici pravé ceny podílů. Prvý soudce jim nárok pro zkrácení nepřiznává, poněvadž prý jim pravá cena prodaných podílů byla známou a tím nároku toho pozbyli (§ 935 obč. zák.). Odvolací soud nesdílí tohoto názoru. Neboť, srovnají-li se jednotlivé případy v Šu 935 obč. zák. uvedené, kdy právní prostředek místa nemá, lze seznati, že zákon zná jen tři druhy důvodů, vylučujících onen právní prostředek, 1. výslovné vzdání se (ausdrücklich darauf Verzicht getan), 2. nemožnost splnění nároku ze zkrácení nad polovicí ceny (pravá cena se již nedá zjistit — věc byla soudní dražbou prodána), 3. vědomé placení přemrštěné ceny a) ze zvláštní obliby nebo b) z důvodu částečného darování při smíšených smlouvách a c) že je s placením přemrštěné ceny srozuměn. Na první pohled je patrné, že všechny tyto tři poslední případy [a) — c)] mají společnou známku v tom, že zkrácený věděl, že jeho plnění je nepoměrně přemrštěným, neboť jak by mohl prohlásiti, že platí ze zvláštní obliby a jak by mohl projeviti úmysl částečného darování. V třetím případě to praví výslovně zákon sám. V prvních dvou případech sleduje zkrácený zjevně mimo to také určitý cíl a svoluje ke zkrácení z určité pohnutky; dává se k přemrštěnému plnění pohnouti zvláštní oblibou neb aby druhého částečně obdaroval. A takovouto pohnůtku nelze vyloučiti

ani v případě třetím, třeba to zákon zjevně nevyslovuje. Neboť jest to jednak již v povaze lidské, že nikdo nesvolí k svému zkrácení jen proto, by se zkrátil, nýbrž že má k tomu nějaký jiný důvod, jenž nemusí ani sledovati vždy hmotný zisk, nýbrž i mravní, politický, společenský a pod. Jednak nezná občanský zákon abstraktních smluv a nelze proto míti za to, že v tomto případě by abstraktnost stačila. A konečně by tento třetí případ, kdyby nevyžadoval určité pohnutky, byl tak široce založen, že by uvedené ostatní dva případy zahrnoval a zvláštní jejich uvádění by bylo zbytečným a odporovalo by příkladné stručnosti občanského zákoníka vůbec. A proto dospívá odvolací soud k tomu názoru, že zkrácený i v tomto posledním případě ztrácí právní prostředek §u 934 obč. zák. jen tehdy, když převzal na sebe přemrštěné plnění z určitého konkrétního důvodu, a že nemůže ho tehdy pozbýti, když při převzetí přemrštěného závazku se sběhl omyl. Omyl ten se nemusí týkati podstatné části smlouvy, poněvadž nejde o neplatnost smlouvy, a neplatí zde proto předpisy §§ 870 a násl. obč. zák. Stačí omyl v pohnutce, pro kterou se zkrácený k nepřiměřeně vysokému plnění zavázal (Krainz: System str. 141, Hasenöhr: Oblg. R. II. str. 427, Stubenrauch str. 123, zejm. pozn. 3). Takovýto omyl v pohnutce, která přiměla žalované k prodeji jejich podílů za 3000 Kč, je prokázán, neboť je zjištěno, že žalobce namluvil žalovaným, že jiné podíly jsou prodány nebo jich prodej zajištěn, ač to pravdou nebylo.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání žalobce.

D ů v o d y:

Nesprávným shledává dovolatel názor odvolacího soudu, že nárok ze zkrácení pod polovici lze uplatňovati námitkou proti žalobě o plnění, tedy již před splněním smlouvy, a odůvodňuje to tím, že také nárok ze správy lze uplatniti až po odevzdání, a doslovem §u 934 obč. zák. Ale tu lze dovolatele poukázati na správné důvody odvolacího soudu, jež vývody dovolání nejsou vyvráceny. Netřeba řešiti otázku, zda lze žalobu ze správy podati již před splněním smlouvy. Nejde tu o případ zcela obdobný. Ale výkladu přijatému soudem odvolacím svědčí i historický výklad. V právu římském náležel nárok na zrušení smlouvy jen kupiteli. Teprv glossátoři přiznávali ho i prodávati, bez rozeznávání, jak ho lze uplatniti. V původním návrhu občanského zákoníka upraven byl nárok jednak při směně textem nynějším, jednak zvlášť při kupu, kde přiznána náhrada za zkrácení, aniž se rozeznává, lze-li ji uplatniti jen žalobou. Tedy tu námitka nevyhloučena. Z porad vychází, že redaktoři nezvolili text nynější v úmyslu vyloučiti námitku, chtěli jen jednotně zkrácení upravit pro všechny smlouvy úplatné a z debat plyne také, že chtěli považovati kup sám za nezákonný a odporovatelný. Proto lze usuzovati, že ponechali text zákona dle původního návrhu jen proto, že vycházeli z předpokladu, že strana pravidelně pravou cenu sezná teprve po splnění, ale že nemínili k existenci nároku za zrušení smlouvy bezpodmínečně také splnění jako podmínku stanoviti (srov. Offner: Protokoly II 76 až 78, 88 až 89, 559 a násl. Stejného názoru jest i převážně

literatura: tak spisovatelé uvedení odvolacím soudem a Unger: System II. 495 pozn. 7, Mayr: Syst. II. str. 87).

Nesprávným shledává dovolatel dále názor odvolacího soudu, že žalovaným nebyla cena podílu známa a proto že nároku ze zkrácení pod polovici pozbyli a že odchýlil se odvolací soud od názoru prvního soudu, že cena podílu žalovaným známa byla. Leč první soud nezjistil, že pravá cena podílu žalovaným známa byla, nýbrž usuzuje jen, že jím známa býti musila přes to, že to žalobce ani netvrdil. Odvolací soud právně nesdílí názoru prvního soudu. Vždyť by nerozhodovalo a nestačilo, že prodávateli pravá cena známa býti musila. § 935 obč. zák. výslovně stanoví, že námitku lze vznésti tehdy, byla-li pravá cena straně známa a ona přes to s nepoměrnou cenou byla srozuměna; proto dlužno souhlasiti s názorem soudu odvolacího, že námitka vyloučena není, když žalobce ani netvrdil, že žalovaným pravá cena známa byla, a odvolací soud zbytečně vyvracel názor prvního soudu, že žalovaným byla pravá cena známa, když ho první soud nevyslovil. Mylným je názor dovolatelův, že námitku a nárok ze zkrácení přes polovici vylučuje, byli-li žalovaní srozuměni s cenou ujednanou, proto, že byla tehdy běžná a podíly se tak cenily. Zákon ceny běžné nezná, nýbrž mluví o ceně pravé (§ 935 obč. zák.) a obecné (§ 934 obč. zák.). Takovou pravou cenou je cena obecná nebo řádná ve smyslu §u 305 obč. zák. a tuto cenu znalci dle pravidel odhadního řádu a občanského zákonníka vyšetřili (§ 306 obč. zák., §§ 15 a 16, 20, 28 a 30 odh. řádu a soud ji právem také za pravou cenu přijal. Ta okolnost, že si někteří občané ve V. odhadovali cenu níže, je nerozhodna a nerozhoduje také vždy pro stanovení pravé ceny pouze zákon nabídky a poptávky, jak míní dovolatel. Že se pravá cena v době kupu nedala vyšetřiti, protože palírna byla již přestavěna, je nedovolenou novotou a vyvráceno i tím, že ji znalci skutečně vyšetřili.

Čís. 5454.

Exekuce vnucenou správou dlužníkůvých hor a exekuce vnucenou správou dlužníkovu horního podniku jsou dvě samostatné exekuce, jež nemohou vedle sebe obstáti. Vnucená správa živnostenských podniků není samostatným exekučním prostředkem, nýbrž jedním ze způsobů zpeněžení. Vnucenou správu horního podniku nelze povolití, lze-li vésti exekuci vnucenou správou hor.

(Rozh. ze dne 12. listopadu 1925, R I 910/25.)

Pravoplatným usnesením ze dne 22. července 1924 byla ku vydobytí peněžité pohledávky povolena vymáhajícímu věřiteli exekuce vnucenou správou dlužníkovu horního majetku. Usnesením ze dne 7. května 1925 povolil soud první stolice ku vydobytí téže pohledávky exekuci vnucenou správou dlužníkovu horního podniku, záležejícího v dobývání uhlí a jeho zcizování. Rekursní soud tento exekuční návrh zamítl. Důvody: Pro vykonatelnou peněžitou pohledávku vymáhajícího věřitele byla povolena již usnesením ze dne 22. července